

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ВТОР ОДДЕЛ

**СЛУЧАЈ НА ШАПКАРОСКИ И КАНЕВЧЕ
ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

(Апликации бр. 42520/17 и 50129/17)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

22 октомври 2024 година

*Оваа пресуда е конечна, но може да биде предмет на редакциски
измени.*

Во случајот Шапкароски и Каневче против Северна Македонија,
Европскиот суд за човекови права (втор оддел), заседавајќи како совет составен од:

Diana Sârcu, *Претседател,*

Jovan Plevski,

Gediminas Sagatys, *судии,*

и Dorothee von Arnim, *Заменик секретар на одделот,*

Имајќи ги предвид:

апликациите (бр. 42520/17 и 50129/17) против Република Северна Македонија поднесена до Судот според членот 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата“) на 9 јуни и 10 јули 2017 година, од двајца Македонци/граѓани на Република Северна Македонија, г. Ангеле Шапкароски („прв апликант“) и г-а Славица Каневче („втор апликант“), родени во 1955 и 1960 година, соодветно, кои живеат во Охрид и двајцата се застапувани од г. Ј. Костовски и В. Зафиров, адвокати од Охрид и Велес, соодветно;

одлуката за известување за жалбените наоди во врска со членот 6 § 1 од Конвенцијата, во врска со правичноста на граѓанската постапка во која на апликантите им беше наложено да ја пренесат сопственоста на парцели и да платат одреден паричен износ, и членот 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата до Владата на Северна Македонија („Владата“), застапувана од Владин агент, г-а Д. Џонова, и да го прогласи за недопуштен остатокот од апликацијата бр. 50129/17;

опсервациите на страните;

Расправајќи на нејавна седница на 1 октомври 2024 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на истиот датум:

ФАКТИ НА СЛУЧАЈОТ

1. Апликациите се однесуваат на граѓанска постапка во која на апликантите, како тужени, им било наредено да ја пренесат сопственоста на делови од парцели и да платат одреден паричен износ, кои апликантите претходно ги добиле во постапката за денационализација, на барателите кои биле роднини по странична линија на апликантите. Вредноста на тие парцели и пари ја надминале вкупната вредност на наследството што апликантите го добиле во постапката за денационализација.

2. На 18 март 2014 година Основниот суд Охрид („Основен суд“) го уважил тужбеното барање против апликантите и третотужениот,

наоѓајќи дека барателите исто така имале право да наследат делови од имотот што им бил вратен на апликантите, во различни проценти од неговата вкупна вредност. Соодветните делови, земени заедно, изнесуваат 1029/960 делови или 107,1875% од имотот. Апликантите поднеле жалба, тврдејќи дека на барателите им недостасувале овластувања; дека побарувањето било застарено; и дека судот не ги утврдил фактите во врска со нивните семејни врски со претходниците, неправилно одбил да ги признае доказите и погрешно го применил материјалното право. На 23 јануари 2015 година Апелациониот суд Битола ја потврдил првостепената пресуда. Апликантите поднеле барање за ревизија до Врховниот суд, повторувајќи ги жалбените наводи што ги покренале во нивните жалби.

3. На 6 март 2015 година првиот апликант поднел дополнување на неговото барање за ревизија, потпирајќи се на членот 343 (2) (13) од Законот за парничната постапка. Тој тврдел, меѓу другото, дека пониските судови им наложиле на апликантите и третотужениот да платат и да им префрлат на тужителите имот и пари што ја надминуваат вкупната вредност на наследството што било предмет на спорната постапка за 7,25 %. Понатаму, тврдел дека апликантите и третотужениот не само што биле лишени од сопствениот дел од наследството, туку за да им ги платат на барателите пресудените суми, тие требало од свој џеб да го дополнат имотот што претходно го добиле во наследство. На 26 октомври 2016 година Врховниот суд ги одбил барањата за ревизија на апликантите без изречно повикување на дополнувањето на првиот апликант од 6 март 2015 година. На 7 февруари 2017 година накратко го одбил неговото барање да донесе дополнителна пресуда, наоѓајќи дека иако изречно не се повикал на дополнувањето од 6 март 2015 година, „ги зел предвид при процесот на одлучување, но утврдил дека тие немаат влијание врз донесување поинаква одлука“.

4. На 10 и 11 јануари 2017 година пресудата од 26 октомври 2016 година била доставена на двајцата адвокати на вториот апликант. На 12 јануари 2017 година пресудата на Врховниот суд од 26 октомври 2016 година му била доставена на првиот апликант.

5. На 5 јуни 2017 година првостепениот суд го одбил барањето за исправка на првостепената пресуда од 18 март 2014 година поднесена од двајца тужители, кои тврделе дека пресудата не може да се изврши бидејќи на одредени баратели им доделил поголеми делови од имотот

отколку што тие имале право. Судот оцени дека во секој случај не може да направи таква корекција, што би значело *измена на пресудата*.

6. Апликантите се жалеа за правичноста на постапката и дека домашните судови им наложиле да им платат на барателите износ што ја надминува вкупната вредност на наследството што претходно го добиле, без да се земе предвид кој било дел што би требало да им остане на апликантите.

ОЦЕНКА НА СУДОТ

I. СПОЈУВАЊЕ НА АПЛИКАЦИИТЕ

7. Имајќи го предвид сличниот предмет на апликациите, Судот смета дека е соодветно заеднички да ги испита во една единствена пресуда.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 6 § 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

A. Допуштеност

8. Владата изјави дека вториот апликант ја поднел апликацијата надвор од рокот од шест месеци. Судот забележува дека пликот во кој вториот апликант ја испратил својата апликација носи поштенски печат од 10 јули 2017 година (види, за релевантноста на овој датум, *Vasiliauskas v Lithuania* [GC], бр. 35343/05, § 117, ЕКЧП 2015), што е во рок од шест месеци од датумот кога правосилната пресуда во нејзиниот случај им била доставена на нејзините адвокати (види параграф 4 погоре и спореди, на пример, *Ataykaya v. Turkey*, бр. 50275/08, § 40, 22 јули 2014 година). Според тоа, овој приговор мора да се одбие.

9. Владата понатаму изјави дека апликантите или воопшто не ги исцрпиле домашните правни лекови или не го направиле тоа правилно.

10. Општите принципи во врска со исцрпувањето на домашните правни лекови се наведени во *Vučković and Others v. Serbia* ((прелиминарен приговор) [GC], бр. 17153/11 и 29 други, §§ 69-77, 25 март 2014 година).

11. Судот забележува дека ниту еден од апликантите не ги покренал жалбените наводи поднесени пред Судот во нивните жалби против првостепената пресуда, ниту, пак, го сториле тоа во нивните последователни барања за ревизија. Меѓутоа, првиот апликант го сторил тоа во дополнувањето на неговото барање за ревизија од 6 март 2015 година. Во својата пресуда од 26 октомври 2016 година, Врховниот суд

не се осврнал изречно на ова дополнување и во својата одлука од 7 февруари 2017 година навел дека „ги зел предвид за време на процесот на донесување одлуки, но утврдил дека тие немале влијание врз донесувањето поинаква одлука“. Од оваа формулација не произлегува дека Врховниот суд го отфрлил дополнувањето како недозволиво, ниту пак Владата покренала аргументи за тоа. Тие тврдеа дека според членот 375 (1) (2) од Законот за парничната постапка можело да се поднесе барање за ревизија за процедурални повреди на членот 343 (1) од Законот, кои биле направени само во жалбената постапка. Меѓутоа, првиот апликант се жалел на процедурална повреда според членот 343 (2) од Законот, кој дозволува, меѓу другото, можност за оспорување на пресуда која е нејасна, контрадикторна или нема образложени причини за таквото одлучување. Во отсуство на какви било индикации од страна на Врховниот суд во конкретниот случај (види параграф 3 погоре) или на какви било релевантни примери од судската пракса, Судот не може да шпекулира дали Врховниот суд немал јурисдикција да ја испита основаноста на аргументите покренати од првиот апликант во неговото дополнување и заклучува дека ги испитувал, но ги сметал за ирелевантни за исходот на постапката. Со оглед на тие околности, тој жалбен навод не може да се отфрли поради неисцрпување на домашните правни лекови (види, *mutatis mutandis*, *Ulemek v. Croatia*, бр. 21613/16, § 118, 31 октомври 2019 година).

12. Со оглед на наодот на Врховниот суд, дополнително нема причина да се верува дека домашната постапка би заземала поинаков тек доколку втората апликантка го покренала истиот аргумент во нејзиното барање за ревизија (види *Bilbija and Blažević v. Croatia*, бр. 62870/13, § 94, 12 јануари 2016 година; и *Vasilkoski and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 28169/08, § 46, 28 октомври 2010 година).

13. И на крај, со оглед на наодите во параграфите 11 и 12 погоре, неуспехот на втората апликантка да го поддржи последователното барање за исправка на првостепената пресуда од 18 март 2014 година (види параграф 5 погоре) не значи неисцрпување на домашните правни лекови.

14. Следствено, приговорот на Владата за неисцрпување мора да биде одбиен.

15. Овој жалбен навод не е очигледно неоснован во смисла на членот 35 став 3 (а) од Конвенцијата или недопуштен по која било друга основа. Затоа мора да се прогласи за допуштен.

В. Основаност

16. Општите принципи релевантни за жалбените наводи на апликантите се сумирани во *Pavlović and Others v. Croatia* (бр. 13274/11, §§ 43-45, 2 април 2015 година). Особено, ефектот на членот 6 став 1 од Конвенцијата е, *inter alia*, да ги стави судовите на должност да спроведат соодветно испитување на поднесоците, аргументите и доказите изнесени од странките, без да ја предвидува нивната проценка дали истите се релевантни за нејзината одлука. Правна или фактичка грешка од страна на националниот суд, која е толку очигледна што може да се окарактеризира како „очигледна грешка“ - односно грешка што ниту еден разумен суд никогаш не би можел да ја направи - може да биде таква што ќе ја наруши правичноста на постапката (*ibid.*, § 45).

17. Дополнително, гаранциите наведени во членот 6 став 1 ја вклучуваат обврската судовите да дадат доволно причини за своите одлуки. Оваа обврска не може да се сфати како да се очекува детален одговор на секој аргумент (види, меѓу многу други, *Paun Jovanović v. Serbia*, бр. 41394/15, §§ 100-101, 7 февруари 2023 година). Сепак, ако се прифати, поднесокот би бил одлучувачки за исходот на случајот, тогаш може да се очекува конкретен и изразен одговор од судот во неговата пресуда (види *Petrović and Others v. Montenegro*, бр. 18116/15, § 41, 17 јули 2018 година).

18. Судот забележува дека првостепениот суд им наредил на апликантите и третотужениот да платат или да им пренесат на барателите делови од имотот што го надминува, збирно, вкупниот износ на тој имот што го стекнале апликантите и третотужениот во претходната постапка за враќање на имотот. Понатаму забележува дека во следните постапки пред домашните судови, одредени баратели самите тврделе дека на некои од нив им биле доделени поголеми делови од имотот од оние на кои имале право (види параграф 5 погоре). Тоа е спорно меѓу странките и не е задача на Судот да одлучува дали се работи за погрешна математичка пресметка, правна или друга грешка. Доволно е да се заклучи дека се работи за очигледна грешка во наодите на првостепениот суд (спореди *Pavlović and Others*, цитиран погоре, § 49).

19. Како што е наведено погоре, апликантите не ја споменале оваа грешка во нивните жалби против пресудата на првостепениот суд, што би му овозможило на второстепениот суд да ја исправи грешката. Сепак, првиот апликант, во дополнувањето на неговото барање за ревизија до Врховниот суд, го покренал овој приговор, кој, сепак, останал неогворен од Врховниот суд во неговата пресуда од 26 октомври 2016 година. Во неговата следна одлука на барањето на првиот апликант за дополнителна пресуда, Врховниот суд накратко утврди дека приговорот на првиот апликант не може да доведе до поинаков исход. Судот не може, а да не заклучи дека Врховниот суд не извршил соодветно испитување и не обезбедил соодветно образложение во врска со приговорот на првиот апликант, како што се бара во членот 6 од Конвенцијата (види параграфи 16 и 17 погоре) и затоа не успеал да ја поправи грешката во пресудите на пониските судови. Иако оскудно образложение во одлуката на највисокиот суд е, во принцип, прифатливо, Судот смета дека во околностите на овој случај не ги задоволил барањата за правично судење (види, *mutatis mutandis*, *Atanasovski v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, бр. 36815/03, § 38, 14 јануари 2010 година).

20. Според тоа, има повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 1 ОД ПРОТОКОЛ БР. 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

21. Жалбените наводи на апликантите дека им било наложено да платат и да пренесат на барателите имот поголем од оној што претходно го добиле во наследство, исто така, треба да се испитаат според членот 1 од Протоколот бр. 1 на Конвенцијата.

22. Имајќи ги предвид наодите според членот 6 став 1 од Конвенцијата, Судот не може да шпекулира каков би бил исходот од постапката доколку не била таа повреда. Судот забележува дека апликантите сега имаат можност да побараат повторување на постапката според членот 400 од Законот за парнична постапка (види *Strezovski and Others v. North Macedonia*, бр. 14460/16 и 7 други, § 95, 27 февруари 2020 година). Во тие околности, Судот смета дека овој жалбен навод не е подготвен за разгледување во оваа фаза и треба да биде отфрлен во согласност со членот 35 ставови 3 и 4 од Конвенцијата (види, *mutatis mutandis*, *Centre for the Development of Analytical*

Psychology v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, бр. 29545/10 и 32961/10, § 50, 15 јуни 2017 година, и случаите наведени во истиот).

ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

23. Првиот апликант побара минимум 19.037 евра за материјална штета, 10.000 евра за нематеријална штета и еквивалент од 1.765 евра во однос на трошоците направени пред Судот. Вториот апликант побара 300.000 евра за материјална штета и трошоци направени во домашната постапка, 100.000 евра за нематеријална штета и еквивалент од 1.150 евра во однос на трошоците направени пред Судот.

24. Од истите причини како оние наведени во *Centre for the Development of Analytical Psychology* (цитиран погоре, § 55), Судот не досудува материјална отштета. Правејќи ја својата проценка на правична основа, на секој од апликантите му досудува по 3.600 евра за нематеријална штета, плус секој данок што може да се наплати. Имајќи ги предвид документите со кои располага, Судот на првиот апликант му досудува 1.480 евра, плус секој данок што може да му се наплати, за трошоците направени во постапката пред него. Во отсуство на какви било релевантни придружни документи за да се покаже дека вториот апликант ги платил или бил обврзан да ги плати бараните суми за трошоци, Судот го отфрла нејзиното соодветно барање како неосновано.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО:

1. *Одлучи* да ги спои апликациите;
2. *Ги прогласи* жалбените наводи во двете апликации според членот 6 став 1 од Конвенцијата во врска со правичноста на граѓанската постапка за допуштени, а остатокот од апликациите за недопуштени;
3. *Утврди* дека има повреда на членот 6 став 1 на Конвенцијата во двете апликации;
4. *Утврди*
 - (а) дека тужената држава треба да ги плати, во рок од три месеци, следните износи, кои треба да се конвертираат во валутата на

ШАПКАРОСКИ И КАНЕВЧЕ ПРОТИВ СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ПРЕСУДА

тужената држава по стапка што се применува на датумот на исплата:

- (i) 3.600 евра (три илјади и шестотини евра) на секој од апликантите, плус кој било данок што може да се наплати, во однос на нематеријална штета;
 - (ii) 1.480 евра (илјада четиристотини и осумдесет евра) на првиот апликант, плус секој данок што може да му се наплати, во однос на трошоците; и
- (б) дека по истекот на горенаведените три месеци до подмирувањето ќе се плати единствена камата на горенаведените износи по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка во текот на стандардниот период плус три процентни поени;

5. *Го одби* остатокот од барањето на апликантите за правичен надомест.

Изготвено на англиски јазик и објавено во писмена форма на 22 октомври 2024 година, согласно членот 77, ставови 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Dorothee von Arnim
Заменик секретар

Diana Sârcu
Претседател